

Curtea Constituțională - CCR

Decizia nr. 250/2019 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală

În vigoare de la 20 iunie 2019

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 500 din 20 iunie 2019. Formă aplicabilă la [09 iulie 2019](#).

Valer Dorneanu	- președinte
Marian Enache	- judecător
Petre Lăzăroiu	- judecător
Mircea Ștefan Minea	- judecător
Daniel Marius Morar	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Livia Doina Stanciu	- judecător
Simona-Maya Teodoroiu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Mihaela Ionescu	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 386 [alin. \(1\)](#) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de V.D. în Dosarul nr. 5.454/86/2016 al Tribunalului Suceava - Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 2.316D/2017.

2. Dezbaterile au avut loc la data de 9 aprilie 2019, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Răzvan Horațiu Radu, și au fost consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, când, pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, în temeiul dispozițiilor [art. 57](#) și art. 58 [alin. \(3\)](#) din Legea nr. 47/1992, precum și ale [art. 396](#) din Codul de procedură civilă, Curtea a amânat pronunțarea pentru data de 16 aprilie 2019, când a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

3. Prin Încheierea din 26 mai 2017, pronunțată în Dosarul nr. 5.454/86/2016, Tribunalul Suceava - Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală. Excepția a fost ridicată de V.D. într-o cauză penală.

4. În motivarea excepției de neconstituționalitate autorul susține, în esență, că normele procesual penale criticate aduc atingere dreptului la un proces echitabil, permit o aplicare discriminatorie, încalcă libertatea individuală și dreptul la apărare, întrucât, deși obligă instanța să pună în discuția părților noua încadrare juridică atunci când consideră că încadrarea dată faptei prin actul de

sesizare urmează a fi schimbată, nu prevăd nicio sancțiune pentru încălcarea acestei obligații, făcând astfel posibilă practica instanțelor de a schimba încadrarea după închiderea dezbaterilor, cu consecința încălcării dreptului inculpatului de a fi informat în mod amănunțit cu privire la natura și cauza acuzației ce i se aduce, astfel încât să-și poată pregăti apărarea. Susține că dispoziția legală criticată permite instanței să dispună schimbarea încadrării juridice chiar prin hotărârea judecătorească pronunțată asupra fondului cauzei, deși, în opinia autorului excepției, s-ar impune pronunțarea printr-o încheiere separată.

5. Tribunalul Suceava - Secția penală opinează că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. În acest sens reține că pronunțarea efectivă a instanței cu privire la schimbarea încadrării juridice a faptei, prin încheiere, atât timp cât aceasta a fost pusă în discuție anterior, iar inculpatului i s-a acordat posibilitatea să-și formuleze apărarea cu privire la noua schimbare de încadrare juridică, nu-i aduce acestuia niciun beneficiu. Pronunțarea prin încheiere cu privire la noua încadrare juridică, atât timp cât aceasta trebuie motivată, poate genera, în anumite situații, o eventuală incompatibilitate a judecătorului, întrucât motivarea schimbării presupune analiza temeinică a probelor administrate. Mai mult, pot exista situații, cum este cea din cauză, în care inculpatul a solicitat schimbarea încadrării juridice pentru ca, în fapt, să se solicite achitarea (în cauză, prin reținerea legitimei apărări), soluție care se poate dispune doar prin hotărârea pe fond, întrucât presupune analiza tuturor probelor administrate, care, dacă ar fi efectuată pe parcursul procesului, ar genera, inevitabil, o antepronunțare a judecătorului. Reține că textul criticat acordă posibilitatea părților de a-și pregăti apărarea în raport cu noua acuzație penală și este în concordanță cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în cauză schimbarea încadrării juridice fiind pusă în discuție de instanță la termenul din 26 aprilie 2017, inculpatul având la dispoziție o lună pentru pregătirea apărării raportat la aceasta.

6. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate invocate.

7. Guvernul apreciază că excepția de neconstituționalitate invocată este neîntemeiată. Reține că, din coroborarea celor două alineate ale art. 386 din Codul de procedură penală, rezultă că schimbarea încadrării juridice poate avea loc numai anterior începerii dezbaterilor, fiind exclusă posibilitatea ca schimbarea încadrării juridice să fie decisă prin chiar hotărârea pronunțată asupra fondului cauzei. Interpretarea contrară este exclusă implicit chiar de prevederile ce fac obiectul excepției, căci acestea stabilesc că, după schimbarea încadrării juridice, inculpatul are dreptul de a cere lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecării, pentru a-și pregăti apărarea. Or, pregătirea apărării poate presupune inclusiv propunerea de probe față de noua încadrare, drept pe care inculpatul nu l-ar putea exercita dacă instanța, la termenul la care pune în discuția părților noua încadrare juridică, ar rămâne în pronunțare asupra soluției pe fondul cauzei. În ceea ce privește sancțiunea ce intervine în cazul încălcării de către instanță a obligațiilor prevăzute de art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală, în doctrină s-a arătat că aceasta constă în "nulitatea actului astfel efectuat, dacă prin aceasta s-a adus o vătămare ce nu poate fi înlăturată altfel", și că "o astfel de vătămare se poate aduce atunci când instanța, fără a o pune în discuția părților, a schimbat încadrarea juridică în stadiul deliberării și pronunțării hotărârii, nefiind relevant dacă schimbarea privește o infracțiune mai gravă sau o variantă calificată ori agravată a infracțiunii din încadrarea inițială sau chiar o altă infracțiune ori într-o variantă mai puțin gravă, fiindcă în ambele cazuri inculpatul a fost privat de posibilitatea de a aduce noi probe în apărarea sa în raport cu fapta în noua ei calificare".

8. Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Avocatul Poporului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

9. Prin adresele nr. 1.163, 1.164, 1.165, 1.166 din 18 februarie 2019, având în vedere prevederile art. 30 alin. (2) și ale art. 76 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, precum și pe cele ale art. 47 alin. (1) și (3) din Regulamentul de organizare și funcționare a Curții Constituționale, Curtea Constituțională a solicitat președintelui Tribunalului București, președintelui Curții de Apel Suceava, președintelui Curții de Apel București și președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție să comunice orientarea jurisprudențială a

instanțelor menționate, începând cu data de 1 februarie 2014, referitoare la momentul procesual și la felul hotărârii (încheiere, sentință sau decizie penală) prin care instanța dispune schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare.

10. Prin adresa nr. 1/975/e din 7 martie 2019, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.668 din 7 martie 2019, adresa nr. 3/2.921/C din 5 martie 2019, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.683 din 8 martie 2019, adresa nr. 717/A/2019 din 7 martie 2019, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.671 din 8 martie 2019, respectiv adresa nr. 192 din 5 martie 2019, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.658 din 7 martie 2019, președintele Tribunalului București, vicepreședintele Curții de Apel București, președintele Curții de Apel Suceava, respectiv vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție au comunicat opinia cu privire la solicitarea Curții Constituționale.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, adresele menționate, aflate la dosar, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

11. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

12. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală, având următorul conținut: "Dacă în cursul judecății se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea."

13. În susținerea neconstituționalității normei penale criticate, autorul excepției invocă atât prevederile constituționale ale art. 16 referitoare la egalitatea cetățenilor în fața legii, art. 20 privind tratatele internaționale privind drepturile omului, art. 21 alin. (3) referitor la dreptul la un proces echitabil, art. 24 privind dreptul la apărare, cât și dispozițiile art. 6 paragraful (3) lit. a) și c) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

14. Cu privire la cauza în care a fost invocată prezenta excepție de neconstituționalitate, Curtea reține că, prin Rechizitoriul nr. 650/P/2016 din 14 noiembrie 2016 al Parchetului de pe lângă Tribunalul Suceava, s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului V.D., în stare de arest preventiv, pentru săvârșirea infracțiunii de omor calificat, prevăzută și pedepsită de art. 188 alin. (1), art. 189 alin. (1) lit. f) din Codul penal. Prin actul de sesizare a instanței s-a reținut, în fapt, că inculpatul V.D., la data de 24 septembrie 2016, în jurul orei 20,30, aflat sub influența băuturilor alcoolice și pe fondul unui conflict spontan/unei altercații fizice avute cu victimele Iulian Mihai Gherasim și Alin Gheorghiuță Gherasim (în vârstă de 15, respectiv 17 ani, din municipiul Fălticeni), înarmat cu un corp tăietor-înțepător apt de a produce moartea (cuțit tip briceag) a exercitat, cu intenție, acte de violență grave și de mare intensitate asupra celor două victime, aplicându-le lovituri în zone vitale ale corpului, cauzând leziuni grave ce au condus la decesul lui Iulian Mihai Gherasim și vătămarea corporală gravă a lui Alin Gheorghiuță Gherasim (multiple plăgi înțepate-tăiate de braț, hemitorace stâng, leziuni ce au necesitat pentru vindecare un număr de 18-20 zile). În drept, s-a apreciat că fapta inculpatului V.D. întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de omor calificat, prevăzută și pedepsită de art. 118 alin. (1), art. 189 alin. (1) lit. f) din Codul penal. Prin Încheierea de ședință din camera de consiliu din data de 27 ianuarie 2017, pronunțată de judecătorul de cameră preliminară în Dosarul nr. 5.454/86/2016/a1, rămasă definitivă prin necontestare, s-au respins, ca nefondate, cererile și excepțiile formulate de inculpat. În temeiul art. 346 alin. (2) din Codul de procedură penală, s-a constatat legalitatea sesizării instanței cu Rechizitoriul nr. 650/P/2016 emis la data de 14 noiembrie 2016 de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Suceava, privindu-l pe inculpatul V.D., a administrării probelor și

a efectuării actelor de urmărire penală. Totodată, s-a dispus începerea judecării privind pe inculpatul V.D., trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de omor calificat, prevăzută de art. 188 alin. (1) din Codul penal raportat la art. 189 alin. (1) lit. f) din Codul penal. În cursul cercetării judecătorești au fost administrate mai multe mijloace de probă, din oficiu și la cererea inculpatului. De asemenea, în cursul cercetării judecătorești inculpatul s-a prelevat de dreptul la tăcere.

15. În cauză au fost formulate două cereri de schimbare a încadrării juridice a faptelor, respectiv cea formulată de partea civilă Alin Gheorghiu Gherasim, din infracțiunea prevăzută de art. 188 alin. (1) raportat la art. 189 alin. (1) lit. f) din Codul penal într-o infracțiune de omor, prevăzută de art. 188 alin. (1) din Codul penal și o tentativă la infracțiunea de omor, prevăzută de art. 32 raportat la art. 188 din Codul penal, ambele cu aplicarea art. 38 alin. (1) din Codul penal, și cererea de schimbare a încadrării juridice a faptelor formulată de inculpat (autor al excepției), respectiv din infracțiunea de omor calificat, prevăzută de art. 188 alin. (1) raportat la art. 189 alin. (1) lit. f) din Codul penal, în infracțiunea de omor, prevăzută de art. 188 alin. (1) în concurs cu infracțiunea prevăzută de art. 193 alin. (2) din Codul penal, ambele cu aplicarea art. 38 din Codul penal, cu reținerea stării de provocare, prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. a) din Codul penal, și a legitimei apărări, prevăzută de art. 19 din Codul penal. Totodată, la termenul din 26 aprilie 2017, instanța de judecată, din oficiu, a pus în discuție schimbarea încadrării juridice a faptelor, respectiv din infracțiunea de omor calificat, prevăzută de art. 188 alin. (1) raportat la art. 189 alin. (1) lit. f) din Codul penal, în infracțiunea de omor, prevăzută de art. 188 alin. (1) din Codul penal (victimă fiind Iulian Gherasim), și infracțiunea de tentativă de omor, prevăzută de art. 32 raportat la art. 188 alin. (1) din Codul penal (persoană vătămată fiind Alin Gheorghiu Gherasim), ambele cu aplicarea art. 38 alin. (1) și cu reținerea stării de provocare pentru ambele fapte, prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. a) din Codul penal. La termenul din 24 mai 2017, instanța, văzând că nu mai sunt cereri prealabile de formulat, a constatat terminată cercetarea judecătorească și probatoriul epuizat, astfel încât a dispus că atât reprezentantul Ministerului Public, cât și apărătorul inculpatului V.D. pot formula concluzii cu privire la cererile de schimbare a încadrării juridice a faptelor anterior menționate. În aceeași încheiere, instanța a reținut că "inculpatul V.D. are cunoștință de cele trei cereri de schimbare a încadrării juridice a faptelor, putând să-și facă apărări necesare cu privire la acestea", urmând ca instanța să se pronunțe prin hotărâre. La același termen inculpatul a invocat excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală, deliberarea și pronunțarea asupra admisibilității cererii de sesizare a Curții Constituționale fiind amânate pentru data de 26 mai 2017, iar deliberarea și pronunțarea asupra fondului cauzei, respectiv cu privire la schimbarea încadrării juridice a faptelor, la data de 31 mai 2017.

16. Ulterior, prin Încheierea din 26 mai 2017, în temeiul art. 29 alin. (4) din Legea nr. 47/1992, Tribunalul Suceava - Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 386 alin. (1) din Codul penal. Totodată, prin Sentința penală nr. 182 din 31 mai 2017, pronunțată în Dosarul nr. 5.454/86/2016, Tribunalul Suceava - Secția penală a respins, ca neîntemeiate, cererile de schimbare a încadrării juridice a faptelor pentru care inculpatul a fost trimis în judecată, formulate de inculpat și de partea civilă, și a admis schimbarea de încadrare juridică pusă în discuție din oficiu. În cuprinsul hotărârii judecătorești menționate, la pagina 13, instanța a reținut că "schimbarea de încadrare juridică pusă în discuție din oficiu le-a fost adusă la cunoștință inculpatului și apărătorului acestuia în ședința din data de 26 aprilie 2017, aceștia având la dispoziție două termene pentru a-și pregăti apărarea, ultimul termen fiind acordat apărătorului inculpatului strict sub acest aspect".

17. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că, prin Decizia nr. 599 din 21 octombrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 886 din 5 decembrie 2014, paragrafele 33-34, a statuat că noțiunea de "acuză în materie penală" trebuie înțeleasă în sensul Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și poate fi definită drept "notificarea oficială, din partea autorității competente, privind suspiciunea referitoare la comiterea unei fapte penale", definiție care depinde, de asemenea, de existența sau absența unor "repercusiuni importante asupra situației (suspectului)" (Hotărârea din 27 februarie 1980, pronunțată în Cauza Deweer împotriva Belgiei, paragraful 46; Hotărârea din 15 iulie 1982, pronunțată în Cauza Eckle împotriva Germaniei, paragraful 73). În acest sens, instanța de control

constituțional a reținut că actualul Cod de procedură penală consacră trei modalități de acuzație în materie penală, reglementate de art. 307 - referitor la aducerea la cunoștință a calității de suspect, de art. 309 - referitor la punerea în mișcare a acțiunii penale și la aducerea la cunoștință a calității de inculpat și de art. 327 lit. a) - referitor la rezolvarea cauzelor prin emiterea rechizitoriului și sesizarea instanței de judecată. Dacă în primele două situații notificarea oficială constă în aducerea la cunoștință a calității de suspect înainte de prima sa audiere și în comunicarea către inculpat a ordonanței prin care s-a pus în mișcare acțiunea penală prin care, de asemenea, este chemat în vederea audierii, în cea de-a treia situație notificarea oficială constă în comunicarea către inculpat a unei copii certificate a rechizitoriului în condițiile art. 344 alin. (2) din Codul de procedură penală ce dispune cu privire la camera preliminară.

18. Curtea reține, totodată, că art. 6 paragraful 3 lit. a) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale reglementează dreptul "acuzatului" de a fi informat cu privire la natura și cauzele "acuzației" ce i se aduce. Dispozițiile convenționale precitate evidențiază necesitatea ca autoritățile naționale să depună o maximă diligență cu privire la modul în care se face notificarea "acuzației" către cel interesat, deoarece actul de acuzație are un rol determinant în procedura penală; începând cu data notificării, persoana în cauză este oficial avizată despre baza factuală și juridică a învinuirii ce i se aduce (Hotărârea din 19 decembrie 1989, pronunțată în Cauza Kamasinski împotriva Austriei, paragraful 79; Hotărârea din 25 martie 1999, pronunțată în Cauza Pelissier și Sassi împotriva Franței, paragrafele 51-52; Hotărârea din 25 iulie 2000, pronunțată în Cauza Mattoccia împotriva Italiei, paragraful 59). Art. 6 paragraful 3 lit. a) din Convenție recunoaște acuzatului nu numai dreptul de a fi informat cu privire la "cauza" acuzației, adică faptele materiale de care este acuzat și pe care se bazează acuzația, dar și la "natura" acuzației, adică încadrarea juridică a faptelor în cauză; în ambele situații informarea trebuie să fie detaliată (Hotărârea din 25 martie 1999, pronunțată în Cauza Pelissier și Sassi împotriva Franței, paragraful 51; Hotărârea din 25 iulie 2000, pronunțată în Cauza Mattoccia împotriva Italiei, paragraful 59; Hotărârea din 7 ianuarie 2010, pronunțată în Cauza Penev împotriva Bulgariei, paragrafele 33 și 42; Hotărârea din 12 aprilie 2011, pronunțată în Cauza Adrian Constantin împotriva României, paragraful 18).

19. Totodată, instanța europeană a decis că sfera de aplicare a art. 6 paragraful 3 lit. a) din Convenție trebuie apreciată, în special, în lumina dreptului general la un proces echitabil, garantat de art. 6 paragraful 1 din Convenție. În materie penală, o informare precisă și completă cu privire la acuzațiile aduse unui inculpat și, prin urmare, cu privire la încadrarea juridică pe care instanța ar putea să o rețină împotriva acestuia este o condiție esențială a echității procedurii (Hotărârea din 25 martie 1999, pronunțată în Cauza Pelissier și Sassi împotriva Franței, paragraful 52; Hotărârea din 1 martie 2006, pronunțată în Cauza Sejdivic împotriva Italiei, paragraful 90). De asemenea, există o legătură între lit. a) și lit. b) ale art. 6 paragraful 3 din Convenție, iar dreptul de a fi informat cu privire la natura și cauza acuzației trebuie să fie analizat în lumina dreptului acuzatului de a-și pregăti apărarea (Hotărârea din 25 martie 1999, pronunțată în Cauza Pelissier și Sassi împotriva Franței, paragraful 54; Hotărârea din 1 martie 2001, pronunțată în Cauza Dallos împotriva Ungariei, paragraful 47).

20. În aplicarea garanției reglementate la art. 6 paragraful 3 lit. a) din Convenție, specifică unui proces echitabil, în materie penală, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene au emis Directiva 2012/13/UE privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, întrucât "Persoanele acuzate de săvârșirea unei infracțiuni ar trebui să primească toate informațiile referitoare la acuzare, astfel încât să-și poată pregăti apărarea și să se garanteze echitatea procedurilor penale." (paragraful 27), iar "Informațiile puse la dispoziția persoanelor suspectate sau acuzate cu privire la fapta penală de a cărei comitere sunt suspectate ar trebui să fie furnizate cu promptitudine, cel târziu înainte de primul lor interogatoriu oficial, de către poliție sau de către o altă autoritate competentă și fără a aduce atingere desfășurării anchetei în curs. Ar trebui furnizată o descriere suficient de detaliată a faptelor, inclusiv, dacă se cunosc, a momentului și locului, referitoare la infracțiunea de a cărei comitere sunt suspectate sau acuzate persoanele, precum și a încadrării juridice posibile a infracțiunii prezumate, având în vedere etapa procedurilor penale în care se furnizează o astfel de descriere, astfel încât să se garanteze caracterul echitabil al procedurilor menționate și să se permită exercitarea efectivă a dreptului la

apărare." (paragraful 28). În acest sens, art. 6 alin. (1) și (3) din Directiva 2012/13/UE, care reglementează dreptul la informare cu privire la acuizare, prevede că "(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate primesc informații cu privire la fapta penală de a cărei comitere acestea sunt suspectate sau acuzate. Informațiile respective se furnizează cu promptitudine și cu detaliile necesare pentru a se putea garanta caracterul echitabil al procedurilor și exercitarea efectivă a dreptului la apărare [...] (3) Statele membre se asigură că, cel târziu la prezentarea fondului acuzării în instanță, se oferă informații detaliate cu privire la acuizare, inclusiv natura și încadrarea juridică a infracțiunii, precum și forma de participare a persoanei acuzate."

21. Garanțiile unui proces echitabil în materie penală, instituite atât în art. 6 paragraful 1 din Convenție, cât și pe cale jurisprudențială, privesc dreptul la un tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege; egalitatea armelor, principiul contradictorialității, motivarea hotărârilor, dreptul acuzatului de a păstra tăcerea - garanții implicite ale desfășurării procedurii; publicitatea procesului, termenul rezonabil - garanții explicite ale desfășurării procedurii; prezumția de nevinovăție, dreptul de a fi informat cu privire la natura acuzației, acordarea timpului și facilităților pentru pregătirea apărării, dreptul la apărare, dreptul acuzatului de a interoga martorii din proces, dreptul la asistența gratuită a unui interpret.

22. Cât privește dreptul la apărare, instanța de control constituțional a reținut în Decizia nr. 336 din 30 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 342 din 19 mai 2015, paragraful 38, că acesta este de natură constituțională, fiind consacrat în art. 24 din Constituție, precum și, prin prisma art. 20 din Constituție, de natură convențională, în condițiile în care art. 6 paragraful 3 lit. c) din Convenție reglementează aspecte particulare ale dreptului la un proces echitabil prevăzut de paragraful 1 al aceluiași articol, garantează că procedura pornită împotriva unui acuzat nu se va derula fără ca acesta să fie apărat în mod efectiv și adecvat. De asemenea, Curtea constată că art. 10 din Codul de procedură penală reglementează dreptul la apărare ca principiu al procedurilor penale și al procesului penal în ansamblul său, în concordanță cu prevederile constituționale și convenționale ce consacră acest drept, stabilind atât drepturi procesuale ale părților și subiecților procesuali principali, inclusiv dreptul suspectului de a fi informat de îndată și înainte de a fi ascultat despre fapta pentru care se efectuează urmărirea penală și încadrarea juridică a acesteia, respectiv dreptul inculpatului de a fi informat de îndată despre fapta pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală împotriva lui și încadrarea juridică a acesteia [art. 10 alin. (3)], cât și garanții procesuale ale acestora, în mod special obligația organelor judiciare de a asigura exercitarea deplină și efectivă a dreptului la apărare de către părți și subiecții procesuali principali în tot cursul procesului penal [art. 10 alin. (5)].

23. În ceea ce privește încadrarea juridică a faptei, Curtea reține că, potrivit art. 286 alin. (2) și (4) din Codul de procedură penală, aceasta este menționată, în mod obligatoriu, în ordonanța de începere a urmăririi penale, în ordonanța de dispunere a continuării acesteia față de suspect, în ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale, în rechizitoriu, în ordonanțele de clasare ori de renunțare la urmărirea penală și în cuprinsul oricărei ordonanțe sau al oricărui referat, emise în cursul urmăririi penale. Legea procesual penală în vigoare prevede că, odată cu dispunerea de către procuror sau organul de cercetare penală a continuării urmăririi penale asupra unei persoane, aceasta dobândește calitatea de suspect și drepturile și obligațiile atașate acestei calități, printre care și dreptul de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat și încadrarea juridică a acesteia. Cu privire la conținutul informării ce se impune a fi realizată, art. 307 din Codul de procedură penală menționează obligația ca suspectului să i se comunice fapta pentru care este suspectat, încadrarea juridică a acesteia, precum și drepturile procesuale reglementate în art. 78 raportat la art. 83 din Codul de procedură penală. Totodată, după punerea în mișcare a acțiunii penale, dispozițiile procesuale ale art. 309 obligă organele de urmărire penală să aducă acest lucru la cunoștința inculpatului și să îi solicite o nouă declarație. Așadar, după emiterea ordonanței de punere în mișcare a acțiunii penale, organul de cercetare penală sau procurorul îl va chema pe inculpat pentru a-l audia. Inculpatului i se aduc la cunoștință punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva sa, inclusiv fapta pentru care a fost inculpat și încadrarea juridică a acesteia, precum și drepturile și obligațiile procesuale atașate noii sale calități.

24. Potrivit art. 311 alin. (1) din Codul de procedură penală, "În cazul în care, după începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală constată fapte noi, date cu privire la participarea unor alte persoane sau împrejurări care pot duce la schimbarea încadrării juridice a faptei, dispune extinderea urmăririi penale ori schimbarea încadrării juridice". În cursul urmăririi penale, schimbarea încadrării juridice se dispune de către organul de urmărire penală - procuror sau organul de cercetare penală - prin ordonanță. Potrivit alin. (3) al art. 311 din Codul de procedură penală, "Organul judiciar care a dispus extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice este obligat să îl informeze pe suspect despre faptele noi cu privire la care s-a dispus extinderea". Întrucât normele procesual penale precitate nu reglementează obligația de informare cu privire la schimbarea încadrării juridice a faptei, prin Decizia nr. 90 din 28 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 25 aprilie 2017, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 311 alin. (3) din Codul de procedură penală și a constatat că soluția legislativă care exclude obligația informării suspectului/inculpatului despre schimbarea încadrării juridice este neconstituțională. În motivarea soluției sale Curtea a reținut că "necesitatea schimbării încadrării juridice a faptei poate fi determinată, fie de o greșită apreciere inițială a încadrării, fie de intervenirea sau descoperirea ulterioară a unor împrejurări care conduc la reținerea unei încadrări juridice diferite față de cea inițială. Schimbarea încadrării juridice poate avea consecințe asupra competenței de desfășurare a urmăririi penale, asupra obligativității asigurării asistenței juridice, asupra caracterului oficial al procesului penal și altele" (paragraful 24). Curtea a constatat, totodată, că "există posibilitatea ca, după punerea în mișcare a acțiunii penale prin ordonanță, existența unor împrejurări noi ori constatarea unei erori de apreciere a încadrării juridice inițiale să impună schimbarea încadrării juridice a faptei. În această situație, inculpatul nu beneficiază de dreptul de a fi informat, în cel mai scurt timp și în mod amănunțit, cu privire la natura acuzației, art. 10 alin. (3) din Codul de procedură penală stabilind că inculpatul are dreptul de a fi informat de îndată despre încadrarea juridică a faptei numai cu prilejul punerii în mișcare a acțiunii penale și nu ulterior acestui moment. Faptul că acesta a cunoscut inițial care este cauza acuzației nu duce automat la concluzia că a beneficiat de dreptul de a fi informat, deoarece o schimbare de încadrare juridică, chiar a aceluiași fapte antisociale, producând consecințe în planul răspunderii penale ori asupra competenței de desfășurare a urmăririi penale, evidențiază, în acord și cu principiul legalității procedurilor penale, interesul inculpatului de a fi informat, potrivit art. 83 lit. a¹) din Codul de procedură penală, cu privire la fapta pentru care este cercetat și la noua încadrare juridică a acesteia". (paragraful 36). Potrivit art. 327 din Codul de procedură penală, cauzele penale pot fi rezolvate fie cu emiterea unei ordonanțe - prin care se dispune clasarea sau renunțarea la urmărirea penală, fie cu emiterea rechizitoriului. Or, în această din urmă situație, inculpatului îi sunt afectate dreptul la apărare și dreptul la un proces echitabil, întrucât, nefiind informat în cel mai scurt timp cu privire la noua încadrare juridică, va fi menținut în eroare cu privire la noua natură a acuzației în materie penală, până la comunicarea rechizitoriului, potrivit art. 344 alin. (2) din Codul de procedură penală, nebeneficiind de timpul și mijloacele adecvate pentru a reacționa și pentru a-și organiza apărarea (paragraful 37). În aceste condiții, Curtea a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 311 alin. (3) din Codul de procedură penală, potrivit căreia organul judiciar care a dispus schimbarea încadrării juridice nu este obligat să îl informeze pe acuzat cu privire la aceasta, încalcă prevederile constituționale ale art. 21 alin. (3) referitor la dreptul la un proces echitabil și ale art. 24 referitor la dreptul la apărare, precum și dispozițiile art. 6 paragraful 3 lit. a) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale referitor la dreptul acuzatului de a fi informat, în termenul cel mai scurt, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa.

25. Curtea reamintește că a treia modalitate de notificare oficială a "acuzației" constă în comunicarea către inculpat a unei copii certificate a rechizitoriului, în temeiul art. 344 alin. (2) din Codul de procedură penală, cu toate că, anterior, inculpatul a luat cunoștință de acuzațiile ce îi sunt aduse prin comunicarea, în condițiile art. 309 alin. (3) din Codul de procedură penală, a ordonanței de punere în mișcare a acțiunii penale având valoarea unui act de punere sub acuzare.

26. Totodată, aducerea la cunoștință a acuzației are loc și în etapa preliminară a fazei judecătorești în primă instanță, anterior începerii cercetării judecătorești, art. 374 alin. (1) și (2) din Codul de

procedură penală stabilind că, la primul termen la care procedura de citare este legal îndeplinită și cauza se află în stare de judecată, președintele dispune ca grefierul să dea citire actului prin care s-a dispus trimiterea în judecată ori, după caz, a celui prin care s-a dispus începerea judecării sau să facă o prezentare succintă a acestuia. Ulterior, președintele, explicând inculpatului în ce constă învinuirea ce i se aduce, îl înștiințează pe acesta cu privire la dreptul de a nu face nicio declarație, atrăgându-i atenția că ceea ce declară poate fi folosit și împotriva sa, precum și cu privire la dreptul de a pune întrebări coinculpaților, persoanei vătămate, celorlalte părți, martorilor, experților și de a da explicații în tot cursul cercetării judecătorești, când socotește că este necesar. Explicațiile date de președintele completului de judecată inculpatului, precedate de citirea actului de sesizare - moment la care acuzarea devine publică, au rolul de a lămurii inculpatul în ce constă învinuirea ce i se aduce, deși inculpatul nu ia cunoștință pentru prima dată de aceasta, în vederea garantării dreptului la apărare al acestuia (în acest sens, Decizia nr. 750 din 13 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 95 din 2 februarie 2017, paragraful 14).

27. În continuare, Curtea reține că, potrivit art. 371 din Codul de procedură penală, "Judecata se mărginește la faptele și la persoanele arătate în actul de sesizare a instanței". Cu alte cuvinte, obiectul judecării se limitează la fapta și persoana reținute în actul de sesizare a instanței - rechizitoriul sau încheierea de începere a judecării, după caz -, nu însă și la încadrarea juridică a faptei. În condițiile în care corecta încadrare juridică a unei fapte pentru care o persoană este inculpată ține de corecta aplicare a legii penale, de respectarea principiului legalității în cursul procedurilor judiciare, în vederea respectării acestor principii și a dreptului părților la un proces echitabil, pe parcursul procesului penal acuzația penală poate fi modificată din perspectiva încadrării juridice a faptei. Așadar, dacă fapta reținută în actul de sesizare în sarcina persoanei acuzate nu se regăsește perfect în norma care o incriminează, atunci instanța de judecată este obligată - din oficiu sau la cererea participanților la procesul penal, indiferent de procedura de judecată pe care o aplică - să îi găsească corespondentul în cadrul normativ, potrivit art. 386 din Codul de procedură penală. Încadrarea juridică a faptei semnifică stabilirea textului de lege care o prevede și o sancționează și caracterizarea ei ca infracțiune potrivit acestui text și presupune realizarea de către organele judiciare a unei relații corespunzătoare între conținutul legal al infracțiunii și conținutul concret al acesteia. Prin încadrarea juridică a faptei se statuează asupra textului din legea penală, a tiparului incriminator ce prevede și sancționează fapta socialmente periculoasă ce constituie obiectul cauzei penale, în sensul art. 371 din Codul de procedură penală. "Schimbarea încadrării juridice a faptei este un act procesual necesar în cazurile în care rechizitoriul a reținut din eroare o anumită încadrare sau atunci când în cursul judecării apar elemente noi de natură să determine o altă încadrare juridică decât cea dată prin actul de sesizare a instanței. Inițiativa schimbării încadrării juridice a faptei, indiferent dacă are loc în fața primei instanțe sau în judecarea căilor de atac, aparține instanței de judecată, părților, precum și procurorului. Acest drept al părților și al procurorului de a solicita instanței modificarea cadrului procesual rezultă din prevederile art. 301 alin. 1 din Codul de procedură penală [s.n. din 1968], normă de aplicație generală, conform căreia, «În cursul judecării, procurorul și oricare dintre părți pot formula cereri, ridica excepții și pune concluzii»." (Decizia nr. 124 din 1 martie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 245 din 24 martie 2005)

28. Schimbând încadrarea juridică, instanța reține ca săvârșită aceeași faptă prevăzută în actul de sesizare, așadar, conținutul faptei imputate nu se schimbă. În acest sens, Curtea a constatat că "încadrarea juridică a faptei presupune realizarea de către organele judiciare a unei concordanțe între conținutul legal al infracțiunii și conținutul concret al acesteia. De pildă, se poate schimba încadrarea juridică dintr-o infracțiune în altă infracțiune, însă cu reținerea aceleiași laturi obiective, dar cu urmări sau cu împrejurări diferite. Așadar, schimbând încadrarea juridică a faptei, instanța constată ca săvârșită aceeași faptă prevăzută în actul de sesizare, însă cu reținerea sau înlăturarea unor împrejurări de care nu/se face vorbire în rechizitoriu" (Decizia nr. 253 din 25 aprilie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 570 din 18 iulie 2017, paragraful 30). Din această perspectivă, Curtea reține, în acord cu Decizia nr. 253 din 25 aprilie 2017, precizată, că "datele, care ar putea conduce la concluzia că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare trebuie schimbată, pot să apară doar în cursul cercetării judecătorești ca

urmare a readministrării probelor din urmărirea penală ori a administrării de probe noi". Astfel, Curtea reține că necesitatea recalificării în drept a faptelor reținute în sarcina inculpatului poate să reiasă din cercetarea judecătorească, având în vedere materialul probator administrat în faza de urmărire penală și în cursul cercetării judecătorești, prin raportare la circumstanțele concrete ale cauzei.

29. Art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală - ca și art. 344 din Codul de procedură penală din 1968 - prevede că, "Dacă în cursul judecății se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea". Curtea reține că norma procesual penală criticată instituie o dublă obligație a instanței de judecată în legătură cu schimbarea încadrării juridice a faptei, respectiv obligația instanței de a pune în discuția părților noua încadrare și obligația de a informa inculpatul că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea. În acest sens, în **Decizia nr. 124 din 1 martie 2005**, precitată, Curtea a reținut că "Dispoziția legală criticată [s.n. art. 334 din Codul de procedură penală din 1968] impune instanței obligația de a pune în discuție noua încadrare și de a atrage atenția inculpatului că are dreptul să ceară acordarea răgazului necesar pentru a-și pregăti apărarea. Sub acest aspect se reține că aceste obligații care incumbă instanței judecătorești reprezintă veritabile garanții ale dreptului la apărare și ale dreptului la un proces echitabil" (considerente reiterate și în Decizia nr. 593 din 8 noiembrie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.055 din 26 noiembrie 2005). În același fel, în **Decizia nr. 253 din 25 aprilie 2017**, anterior citată, Curtea a constatat că "schimbarea încadrării juridice a faptei poate avea loc în anumite condiții, a căror îndeplinire constituie o garanție atât a dreptului de apărare al părților, cât și a soluționării corecte a cauzei". De altfel, în Hotărârea din 12 aprilie 2011, pronunțată în **Cauza Adrian Constantin împotriva României, Curtea Europeană a Drepturilor Omului** a considerat că a fost încălcat art. 6 paragraful 3 lit. a) și lit. b) din Convenție coroborat cu paragraful 1 al aceluiași articol, care prevede o procedură echitabilă (paragraful 28), întrucât "Curtea Supremă de Justiție a schimbat încadrarea juridică a faptelor doar în timpul deliberării, deci după încheierea dezbaterilor. În mod evident, era prea târziu pentru exercitarea dreptului la apărare" (paragraful 22). În speță, Înalta Curte de Casație și Justiție a schimbat încadrarea juridică a faptelor în timpul deliberărilor, cu nerespectarea obligației de a informa inculpatul, potrivit art. 344 din Codul de procedură penală din 1968. Astfel că, deși "schimbarea încadrării juridice realizate de Curtea Supremă i-a fost favorabilă reclamantului, având în vedere pedeapsa mai ușoară prevăzută pentru infracțiunea de neglijență în serviciu [...]", instanța europeană a considerat că s-a adus atingere dreptului reclamantului de a fi informat în mod detaliat cu privire la natura și cauza acuzației aduse împotriva sa, precum și dreptului său de a dispune de timpul și facilitățile necesare pregătirii apărării sale (paragrafele 26 și 27).

30. În prezenta cauză, autorul excepției susține, în esență, că normele procesual penale ale art. 386 alin. (1), deși obligă instanța să pună în discuția părților noua încadrare juridică atunci când consideră că încadrarea dată prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, permit instanței de judecată să dispună schimbarea încadrării juridice chiar prin hotărârea judecătorească pronunțată asupra fondului cauzei, pe cale de consecință fiind încălcate dreptul la un proces echitabil, libertatea individuală și dreptul la apărare. **În opinia autorului excepției, se impune ca schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare să se pronunțe printr-o încheiere separată.**

31. Având în vedere motivele de neconstituționalitate formulate de autor, în temeiul prevederilor art. 30 alin. (2) și ale art. 76 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, precum și ale art. 47 alin. (1) și alin. (3) din Regulamentul de organizare și funcționare a Curții Constituționale, prin adresele nr. 1.163, 1.164, 1.165 și 1.166 din 18 februarie 2019, Curtea Constituțională a solicitat președintelui Tribunalului București, președintelui Curții de Apel Suceava, președintelui Curții de Apel București și președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție să comunice orientarea jurisprudențială a instanțelor menționate, începând cu data de 1 februarie 2014, referitoare la momentul procesual și la felul hotărârii (încheiere, sentință sau

decizie penală) prin care instanța dispune schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare.

32. Prin Adresa nr. 1/975/e din data de 7 martie 2019, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.668 din 7 martie 2019, Tribunalul București a formulat următorul răspuns: "Orientarea Tribunalului București - Secția I penală cu privire la chestiunea de drept sus-menționată este în sensul că solicitarea de schimbare a încadrării juridice este pusă în discuția părților, de regulă, la finalul cercetării judecătorești, potrivit ordinii reglementate de legiuitor în judecata în primă instanță, atrăgându-se atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecării, pentru a-și pregăti apărarea. Asupra solicitării de schimbare a încadrării juridice, instanța s-a pronunțat, de regulă, prin hotărâre judecătorească prin care a soluționat fondul cauzei (sentința penală), însă au existat situații în care pronunțarea s-a făcut înainte de a trece la etapa dezbaterilor, prin încheiere de ședință."

33. Prin Adresa nr. 3/2.921/C din 5 martie 2019, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.683 din 8 martie 2019, Curtea de Apel București a formulat următorul răspuns: "Secția I penală a Curții de Apel București: În urma consultării judecătorilor, la nivelul secției s-a apreciat că în calea de atac a apelului, schimbarea încadrării juridice se va dispune doar prin decizie, iar în cazul judecării asupra fondului schimbarea încadrării juridice se dispune, de regulă, prin sentință, pentru același argument prezentat de instanța sesizată, respectiv evitarea antepronunțării. Judecătorii au învederat că în cazul în care aspectele sesizate prin cererea de schimbare nu antamează fondul, este posibil ca instanța să se pronunțe și prin încheiere. Secția a II-a penală a Curții de Apel București: Referitor la momentul procesual și felul hotărârii prin care se dispune schimbarea încadrării juridice, în temeiul art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală, răspunsul se impune a fi nuanțat în funcție de faza procesuală în care se pune în discuție schimbarea încadrării juridice (fond/apel). Astfel, în cazul în care dosarul se află în faza judecării în fond, orientarea jurisprudențială la nivelul Curții de Apel București - Secția a II-a penală este în sensul pronunțării asupra schimbării încadrării juridice prin hotărârea prin care instanța se pronunță și asupra fondului cauzei, adică prin sentință, după punerea în discuția părților, în prealabil, a schimbării încadrării juridice, și aducerea la cunoștința inculpatului că are dreptul de a solicita lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecării, pentru a-și pregăti apărarea, conform art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală. În schimb, în situația în care schimbarea încadrării juridice a faptei se pune în discuție în calea de atac a apelului, la nivelul Curții de Apel București - Secția a II-a penală s-a apreciat că instanța de apel nici nu s-ar putea pronunța printr-o încheiere separată asupra unei astfel de cereri. Astfel, schimbarea încadrării juridice în apel presupune în mod obligatoriu desființarea hotărârii primei instanțe, conform art. 421 pct. 2 lit. a) din Codul de procedură penală, și pronunțarea unei noi hotărâri cu privire la acțiunea penală, care să vizeze și aspectele ce țin de încadrarea juridică, iar o astfel de operațiune nu poate fi realizată printr-o încheiere de ședință separată, ci doar prin decizia pronunțată asupra apelului".

34. Prin Adresa nr. 717/A/2019 din 7 martie 2019, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.671 din 8 martie 2019, Curtea de Apel Suceava a formulat următorul răspuns: "Referitor la momentul procesual la care instanța de judecată dispune schimbarea încadrării juridice, din practica instanțelor din circumscripția Curții de Apel Suceava se observă că acesta nu este unul fix, putând interveni oricând după citirea actului de sesizare a instanței (când schimbarea de încadrare se dispune prin încheiere) și până la soluționarea cauzei în fond sau în apel (când schimbarea de încadrare juridică se dispune, după caz, fie prin sentință, fie prin decizie). Majoritară este orientarea jurisprudențială prin care schimbarea încadrării juridice se face la finalul procesului, prin hotărâre (sentință sau decizie, în funcție de stadiul procesual)."

35. Prin Adresa nr. 192 din 5 martie 2019, înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.658 din 7 martie 2019, Înalta Curte de Casație și Justiție a formulat următorul răspuns: "Examinarea jurisprudenței Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție conduce la concluzia că schimbarea încadrării juridice se realizează, după caz, prin sentință (în cauzele judecate în primă instanță la nivelul Secției penale) sau prin decizie (în cauzele judecate în apel la nivelul Secției penale), la momentul soluționării cauzei în primă instanță ori în apel, iar punerea în discuție a acesteia, în conformitate cu dispozițiile art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală, se realizează anterior." În acest sens au fost anexate decizii și sentințe pronunțate de Secția penală

a Înaltei Curți de Casație și Justiție din care rezultă atât momentul punerii în discuție, cât și momentul schimbării încadrării juridice. Prin aceeași adresă s-a precizat că "Orientarea jurisprudențială - în sensul că schimbarea încadrării juridice se realizează prin decizie, la momentul soluționării cauzei în apel, iar punerea în discuție a acesteia, în conformitate cu dispozițiile art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală, se realizează anterior - se regăsește și la nivelul Completurilor de 5 judecători, fiind reflectată, de exemplu, în Decizia nr. 137 din 24 septembrie 2018", de asemenea anexată.

36. Alăturat celor precizate de către instanțele de drept comun menționate, Curtea reține că, anterior datei de 1 februarie 2014, instanța de control constituțional a fost sesizată de către Judecătoria Târgu Mureș cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 334 din Codul de procedură penală din 1968, în Decizia nr. 593 din 8 noiembrie 2005, precitată, fiind reținută opinia instanței de judecată exprimată cu privire la excepția de neconstituționalitate invocată, în sensul că "practica instanțelor din raza Curții de Apel Târgu Mureș este de a se pronunța cu privire la schimbarea încadrării juridice numai odată cu soluționarea fondului cauzei, considerându-se că, dacă instanța s-ar pronunța asupra schimbării încadrării juridice prin încheiere, după punerea în discuție a noii încadrări juridice, ar fi incident cazul de incompatibilitate prevăzut de art. 47 alin. (2) din Codul de procedură penală, potrivit căruia nu mai poate participa la judecarea cauzei judecătorul care și-a exprimat anterior părerea cu privire la soluția care ar putea fi dată în acea cauză. În concluzie, instanța apreciază ca fiind neconstituționale prevederile art. 334 din Codul de procedură penală, în măsura în care acestea se interpretează în sensul că instanța de judecată trebuie să se pronunțe cu privire la noua încadrare juridică doar cu ocazia pronunțării hotărârii".

37. Având în vedere practica instanțelor de judecată, astfel cum a fost relevată în adresele menționate, opinia instanței de judecată exprimată în Decizia nr. 593 din 8 noiembrie 2005 și analizând deciziile și sentințele pronunțate de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, anexate, precum și Decizia penală nr. 137 din 24 septembrie 2018, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul de 5 judecători, în Dosarul nr. 1.369/1/2018, Curtea observă că, de regulă, cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare, instanța de judecată se pronunță la finalul procesului, prin hotărâre judecătorească, sentință sau decizie, în funcție de stadiul procesual, cu respectarea obligațiilor de a pune în discuția părților noua încadrare și de a informa inculpatul că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecării, pentru a-și pregăti apărarea.

38. În raport cu toate acestea, Curtea reține că, potrivit Directivei 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului, privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, "În cazul în care, în cursul procedurilor penale, detaliile acuzației se modifică într-o măsură care să afecteze în mod substanțial poziția persoanei suspectate sau acuzate, modificările ar trebui să i se comunice persoanei respective atunci când este necesar pentru garantarea caracterului echitabil al procedurilor și la timp pentru a permite exercitarea efectivă a dreptului la apărare" (paragraful 29), art. 6 alin. (4) stabilind că "Statele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate sunt informate cu promptitudine cu privire la orice modificare a informațiilor oferite în conformitate cu prezentul articol [s.n. informații cu privire la acuzare], acolo unde este necesar pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor". Totodată Curtea reamintește că art. 6 paragraful 3 lit. a) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale reglementează dreptul acuzatului de a fi informat cu privire la cauza acuzației (faptele materiale de care este acuzat și pe care se bazează acuzația) și natura acuzației (încadrarea juridică a faptelor în cauză), iar dreptul de a fi informat cu privire la natura și cauza acuzației trebuie să fie analizat în lumina dreptului acuzatului de a-și pregăti apărarea.

39. Cu privire la "reîncadrarea juridică a acuzației", Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că "Acuzatul trebuie să fie informat în mod corespunzător și pe deplin cu privire la orice modificare a acuzației, inclusiv modificările care au legătură cu «cauza» acesteia, și trebuie să dispună de timpul și înlesnirile necesare pentru a reacționa la aceste modificări și pentru a-și organiza apărarea pe baza oricărei noi informații sau afirmații. Modificarea acuzației aduse unei persoane, indiferent dacă este vorba despre natura faptelor imputate sau despre calificarea lor juridică, trebuie adusă la cunoștința ei în aceleași condiții de promptitudine prevăzute de art. 6 paragraful 3 lit. a), pentru ca ea să fie în măsură să dispună de facilitățile necesare organizării

apărării în noile condiții apărute". (Hotărârea din 25 iulie 2000, pronunțată în Cauza Mattoccia împotriva Italiei, paragraful 61, și Decizia din 5 septembrie 2006, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii în Cauza Bäckstrom și Andersson împotriva Suediei). Mai mult, aceeași instanță europeană a statuat că "Informațiile referitoare la acuzațiile aduse, inclusiv încadrarea juridică reținută de instanță în materie, trebuie să fie furnizate fie înainte de proces, în actul de inculpare, fie cel puțin în cursul procesului, prin alte mijloace, precum extinderea formală sau implicită a acuzațiilor. Simpla menționare a posibilității teoretice ca instanța să ajungă la o concluzie diferită de cea a parchetului în ceea ce privește încadrarea infracțiunii este, în mod evident, insuficientă" (Hotărârea din 20 aprilie 2006, pronunțată în Cauza I.H. și alții împotriva Austriei, paragraful 34). S-a reținut totodată că "În cazul reîncadrării faptelor în cursul procesului, acuzatului trebuie să i se acorde posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare în mod practic și efectiv și în timp util (Hotărârea din 25 martie 1999, pronunțată în Cauza Pelissier și Sassi împotriva Franței, paragraful 62; Hotărârea din 25 ianuarie 2011, pronunțată în Cauza Block împotriva Ungariei, paragraful 24). De altfel, cu valoare de principiu, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că "statele contractante au obligația de a adopta măsuri pozitive care să garanteze respectarea efectivă a drepturilor înscrise în art. 6, adică să realizeze punerea lor în valoare în folosul celor cărora le sunt recunoscute" (Hotărârea din 30 ianuarie 2001, pronunțată în Cauza Vaudelle împotriva Franței, paragraful 52), principiu aplicabil și dispozițiilor art. 6 paragraful 3 litera a) din Convenție.

40. Plecând de la aceste premise, Curtea constată că punerea în discuția părților a noii încadrări juridice și informarea inculpatului referitor la dreptul de a cere lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea, astfel cum prevede art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală, are semnificația unei "simple menționări a posibilității teoretice ca instanța să ajungă la o concluzie diferită de cea a parchetului în ceea ce privește încadrarea infracțiunii", astfel cum a reținut instanța europeană în jurisprudența precitată, insuficientă pentru exercitarea în mod efectiv a dreptului la apărare și pentru menținerea caracterului echitabil al procedurii. Formularea cu caracter general și imperativ a normei procesuale referitoare la obligativitatea punerii în discuție de către instanță a oricărei schimbări de încadrare juridică, precum și modalitatea specifică în care este reglementată desfășurarea unei atari proceduri în fața instanței constituie o garanție ca părțile să nu fie surprinse de o altă încadrare juridică a faptelor și ca ele să nu fie lipsite de posibilitatea de a pune concluzii cu privire la această nouă eventualitate. Însă, respectarea de către instanța de judecată a obligațiilor reglementate în art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală, în condițiile în care aceasta se pronunță cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare la finalul procesului, prin hotărâre judecătorească, sentință sau decizie, nu este în măsură să mențină caracterul echitabil al procesului penal și exercitarea în mod efectiv de către inculpat a dreptului la apărare în procesul penal.

41. Concluzia anterioară este justificată având în vedere faptul că încadrarea juridică a faptei are efecte atât în sfera dreptului substanțial, determinând stabilirea temeiului juridic al răspunderii penale, a felului și limitelor pedepsei aplicabile, cât și în plan procesual penal, din perspectiva menținerii și luării măsurilor preventive, a dispunerii asistării obligatorii de către avocat a inculpatului, a stabilirii competenței instanței de judecată, astfel că schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare are consecințe cu privire la toate aceste aspecte, instanța fiind obligată, față de noua încadrare juridică a faptei, să dispună în consecință, potrivit normelor procesuale penale în vigoare, cu privire la eventualele măsuri preventive dispuse în cauză, obligativitatea asigurării asistenței juridice a inculpatului ori să-și decline competența în favoarea instanței superioare, dacă infracțiunea este de competența materială a acesteia. Însă, în măsura în care instanța de judecată se pronunță cu privire la schimbarea încadrării juridice (pusă în discuție din oficiu ori potrivit cererii părților sau reprezentantului Ministerului Public) la finalul procesului, prin hotărâre judecătorească, sentință sau decizie, în funcție de stadiul procesual, o eventuală antamare a aspectelor menționate apare ca fiind tardivă procedural. Particularizând, Curtea reține că echitatea procedurii impune ca soluționarea cauzei să se facă de către o instanță competentă material, care să dispună, în mod legal, cu privire la luarea, prelungirea, revocarea, înlocuirea măsurilor preventive ori cu privire la asistarea de către avocat a

inculpatului, atunci când asistența este obligatorie, în raport cu "acuzăția penală" ce face obiectul procesului penal. De altfel, chiar și în situația în care instanța de judecată schimbă încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare, însă consecințele procedurale relevate nu se produc, Curtea constată că, pronunțând noua încadrare juridică a faptei direct prin hotărârea judecătorească, la finalul procesului, instanța de judecată privează inculpatul de posibilitatea reală de a se apăra în procesul penal, cu nerespectarea art. 24 alin. (1) din Constituție, și îi încalcă dreptul la un proces echitabil, astfel cum este acesta instituit în art. 6 paragrafele 1 și 3 lit. a) din Convenție și art. 21 alin. (3) din Legea fundamentală.

42. În aceste condiții, Curtea constată că numai dispunerea schimbării încadrării juridice a faptei, prin hotărâre care nu soluționează fondul cauzei, ulterior punerii în discuția părților a noii încadrări juridice, însă anterior soluționării cauzei, prin sentință sau decizie, asigură caracterul echitabil al procesului și posibilitatea exercitării în continuare a unei apărări efective, în procesul penal, de către inculpat, în condițiile în care doar în raport cu o încadrare juridică în mod definitiv stabilită, în cursul procesului penal, iar nu la finalul acestuia, inculpatul își poate face apărări concrete.

43. Alături de cele constatate, Curtea reține că noua lege procesual penală prevede, cu titlu de noutate, în art. 386 alin. (2), că dacă noua încadrare juridică vizează o infracțiune pentru care este necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate, instanța de judecată cheamă persoana vătămată și o întreabă dacă înțelege să facă plângere prealabilă. În situația în care persoana vătămată formulează plângere prealabilă, instanța continuă cercetarea judecătorească, în caz contrar dispunând încetarea procesului penal. Potrivit art. 420 alin. (11) din Codul de procedură penală, textul de lege criticat este incident și în apel. De pildă, în ipoteza în care instanța constată că într-o cauză s-au făcut acte de urmărire penală și de judecată până la 1 februarie 2014, data intrării în vigoare a noului Cod penal, pentru o infracțiune pentru care, potrivit noilor dispoziții, este necesară plângerea prealabilă - în speță, gestiunea frauduloasă în variantele calificate prevăzute de art. 242 alin. (2) și (3) din Codul penal, alte exemple fiind violarea de domiciliu în formă calificată, prevăzută de art. 224 alin. (2) din Codul penal, și tulburarea de posesie, prevăzută de art. 256 din același Cod - instanța de fond sau de apel trebuie să cheme persoana vătămată și să o întrebe dacă înțelege să formuleze plângere prealabilă, dispunând încetarea procesului penal în cazul în care persoana vătămată renunță la formularea respectivei plângeri (în acest sens Decizia nr. 187 din 31 martie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 420 din 12 iunie 2015, paragrafele 21-23). Curtea constată că din normele procesuale penale ale art. 386 alin. (2) rezultă fără echivoc posibilitatea instanței de a schimba mai întâi, prin încheiere, încadrarea juridică a faptei într-o infracțiune pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, iar, ulterior, de a chema persoana vătămată pentru a o întreba dacă înțelege să facă plângere pentru infracțiunea respectivă și, după caz, să continue cercetarea judecătorească sau să dispună încetarea procesului penal.

44. De asemenea Curtea constată că schimbarea încadrării juridice a faptei nu constituie o modalitate de exprimare anticipată a părerii cu privire la soluția susceptibilă de a fi adoptată într-o anumită cauză, astfel că judecătorul care participă la pronunțarea ei, prin încheiere, nu devine incompatibil cu a lua parte, în continuare, la soluționarea acelei cauze în fond. Coroborând prevederile art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală cu dispozițiile art. 387 din Codul de procedură penală, prin care este reglementată rezolvarea de către instanță a chestiunilor incidente, Curtea reține că, potrivit voinței legiuitorului, schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare este o problemă procedurală, ce nu privește soluționarea nemijlocită a cauzei. Or, "simplul fapt pentru judecător de a fi luat o decizie înaintea procesului nu poate fi considerat întotdeauna că ar justifica, în sine, o bănuială de imparțialitate în privința sa. Ceea ce trebuie avut în vedere este întinderea și importanța acestei decizii. Aprecierea preliminară a datelor din dosar nu poate semnifica faptul că ar fi de natură să influențeze aprecierea finală, ceea ce interesează fiind ca această apreciere să se facă la momentul luării hotărârii și să se bazeze pe elementele dosarului și pe dezbaterile din ședința de judecată" (Hotărârea din 6 iunie 2000, pronunțată în Cauza Morel împotriva Franței). Totodată Curtea constată că schimbarea încadrării juridice, dispusă prin încheiere anterioară soluționării pe fond a cauzei, nu atrage incompatibilitatea judecătorului care a făcut parte din completul de judecată, având în vedere,

astfel cum s-a arătat, și dispozițiile art. 386 alin. (2) din Codul de procedură penală, privind procedura de schimbare a încadrării juridice, în fața instanței, în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. De altfel, și Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, în Decizia nr. I din 16 ianuarie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 31 martie 2006, privind recursul în interesul legii, declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, cu privire la aplicarea dispozițiilor art. 47 alin. 2 din Codul de procedură penală [s.n. din 1968] referitoare la compatibilitatea judecătorului de a participa la judecarea cauzei în care a dispus prin încheiere, pronunțată înainte de soluționarea acesteia în fond, schimbarea încadrării juridice a faptei ce face obiectul actului de sesizare a instanței, a reținut că "ar fi de neconceput ca judecătorii care au schimbat încadrarea juridică a faptei [s.n. prin încheiere] într-o altă infracțiune, pentru care este necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate, să nu mai poată face parte din completul care, în raport cu poziția adoptată de persoana vătămată, să procedeze la continuarea judecății ori să înceteze procesul penal". Tot astfel, a considera caz de incompatibilitate participarea la schimbarea încadrării juridice a faptei prin încheiere, anterioară judecății în fond, ar însemna să se renunțe la principiul continuității judecătorului și la garanțiile procesuale cu rol esențial în aflarea adevărului și asigurarea justei soluționări a cauzei, în condițiile în care jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului obligă la luarea în considerare a principiului continuității completului de judecată, prin prisma exigențelor regulii nemijlocirii ce decurge din art. 6 paragraful 1 din Convenție (a se vedea Hotărârea din 5 februarie 2014, pronunțată în Cauza Cutean împotriva României, paragrafele 60 și 61; Hotărârea din 7 martie 2017, pronunțată în Cauza Cerovsek and Božičnik împotriva Sloveniei, paragraful 43). De asemenea, în Decizia nr. I din 16 ianuarie 2006, precitată, instanța supremă a mai reținut că schimbarea încadrării juridice a faptei ce face obiectul actului de sesizare a instanței, prin încheiere pronunțată de judecător înainte de soluționarea cauzei, nu poate presupune, prin ea însăși, exprimarea părerii sale cu privire la soluția ce ar putea fi dată în acea cauză, astfel încât a decis că "Schimbarea încadrării juridice a faptei ce face obiectul actului de sesizare a instanței, prin încheiere pronunțată înainte de soluționarea cauzei, nu atrage incompatibilitatea judecătorului care a făcut parte din completul de judecată". Ținând cont că dispozițiile art. 386 din Codul de procedură penală în vigoare își au corespondent în cele ale art. 286 alin. 2 și art. 334 din Codul de procedură penală din 1968, având în vedere prevederile art. 474¹ din Codul de procedură penală, rațiunile care au justificat pronunțarea Deciziei nr. I din 16 ianuarie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secțiile Unite se mențin și în prezent.

45. În același fel și Curtea Constituțională a reținut în Decizia nr. 124 din 1 martie 2005, precitată, că "susținerea autorului excepției, în sensul că dispozițiile art. 334 din Codul de procedură penală [s.n. din 1968] aduc atingere independenței și imparțialității instanței de judecată, este de asemenea neîntemeiată. Se constată că prevederile legale criticate nu numai că nu îngăduiesc independența și imparțialitatea instanței, ci, dimpotrivă, acestea sunt expresia principiului consacrat de art. 124 alin. (3) din Constituție, conform căruia «Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii». [...] Sub acest aspect, imparțialitatea judecătorului nu este afectată atunci când, la propunerea unei părți sau a procurorului, conform procedurii stabilite de lege, dispune schimbarea încadrării juridice a faptei inculpatului, întrucât orice hotărâre adoptată se fundamentează pe aprecierea probelor existente în cauză. Cu acest prilej, instanța nu își exprimă părerea cu privire la soluția care ar putea fi dată în cauză, așa cum pretinde autorul excepției, ci face aplicarea principiilor procesual penale, în special a principiului aflării adevărului. Schimbarea încadrării juridice apare ca necesară tocmai pentru a se asigura o soluționare corectă a cauzei, în cadrul unui proces echitabil".

46. În concluzie, Curtea constată că, pentru asigurarea caracterului echitabil al procesului penal și în vederea exercitării în mod efectiv a dreptului la apărare de către inculpat, singura interpretare care asigură textului criticat - art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală - conformitatea cu dispozițiile din Constituție și Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale este aceea care impune ca schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare să se realizeze de către instanța de judecată prin hotărâre care nu soluționează fondul

cauzei, ulterior punerii în discuția părților a noii încadrări juridice a faptei, însă anterior soluționării fondului cauzei.

47. Cu toate că normele procesual penale criticate nu reglementează, în mod expres, felul hotărârii prin care se pronunță schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare, interpretarea acestora de către instanța de judecată trebuie să asigure exercitarea efectivă a dreptului la apărare și caracterul echitabil al procesului. Or, astfel cum s-a arătat în precedent, practica instanțelor de judecată, inclusiv practica Înaltei Curți de Casație și Justiție, este în sensul schimbării încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare la finalul procesului, prin sentință sau decizie, în funcție de stadiul procesual, cu încălcarea atât a dispozițiilor art. 21 alin. (3) și art. 24 alin. (1) din Legea fundamentală, cât și a prevederilor art. 6 paragraful 1 și 3 lit. a) din Convenția pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale.

48. În raport cu această practică a instanțelor de judecată, Curtea reține că instanța de control constituțional a statuat că deturnarea reglementărilor legale de la scopul lor legitim, printr-o sistematică interpretare și aplicare eronată a acestora de către instanțele judecătorești sau de către celelalte subiecte chemate să aplice dispozițiile de lege, poate determina neconstituționalitatea acelei reglementări. În acest caz, Curtea Constituțională are competența de a elimina viciul de neconstituționalitate astfel creat, esențială în asemenea situații fiind asigurarea respectării drepturilor și libertăților persoanelor, precum și a supremației Constituției (în acest sens Decizia nr. 448 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 5 din 7 ianuarie 2014, și Decizia nr. 336 din 30 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 342 din 19 mai 2015, paragraful 30).

49. În continuare, Curtea reține că, potrivit art. 31 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, întrucât excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală urmează a fi admisă, instanța de control constituțional se va pronunța și asupra constituționalității dispozițiilor art. 377 alin. (4) teza întâi din Codul de procedură penală, potrivit cărora "Dacă instanța constată, din oficiu, la cererea procurorului sau a părților, că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare trebuie schimbată, este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă.[...]". Încadrarea juridică atribuită actelor materiale descrise în actul de sesizare este atributul instanței de judecată, iar pronunțarea asupra schimbării încadrării juridice nu poate fi condiționată de potențiala asumare de către inculpat a faptelor descrise în rechizitoriu. Așa încât, Curtea constată că și acestor din urmă norme procesual penale le sunt aplicabile mutatis mutandis argumentele de neconstituționalitate referitoare la prevederile art. 386 alin. (1) din Codul de procedură penală.

50. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de V.D. în Dosarul nr. 5.454/86/2016 al Tribunalului Suceava - Secția penală și constată că dispozițiile art. 377 [alin. \(4\)](#) teza întâi și art. 386 [alin. \(1\)](#) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care instanța de judecată se pronunță cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare printr-o hotărâre judecătorească care nu soluționează fondul cauzei.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Tribunalului Suceava - Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 16 aprilie 2019.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE prof. univ. dr. VALER DORNEANU	Magistrat-asist ent, Mihaela Ionescu
--	---